

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,

ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Az Orle kongresszusa.

Szeptember hó 30-ikán ismét összegyűlnek a magyar református lelkész-kar tagjai, hogy az Orle nagy napján, az országos lelkészi kongresszus alkalmával testvéri találkozásban egyesülhessenek és a kartársi szeretetben erősödjenek.

Értékes alkalom ez a kongresszus arra nézve is, hogy a különböző kerületbeli lelkészek, a különböző iskolák növendékei egymást színről-színre megismerhessék és megszerethessék.

Sok neves emberünk hatása válik e személyes érintkezés által hatályosabbá, sok fiatalabb erő törekvése céltudatosabbá, tehetsége ismertebbé.

Az érdemek itt nyernek koronát, az ifjak itt nyernek magasra vivó gerjedelmet és itt vesznek formát.

A lelkészi továbbképzés céljait is csak ez az országos összejövetel szolgálja nálunk még jóformán egyedül.

Az Orle kongresszusa nem csak arra való, hogy ott az egyesület múlt évi számadásáról valami jelentést tegyenek, valami költségvetést előterjesszenek s valami munkaprogramot ledaráljanak.

Ez a kongresszus a református egyház és a magyarság eleven erejét képviseli. 1700 lelkészt és tanárt egyesít egy helyen, egy munkában, egy lélektől áthatva és munkára készen. Ami itt történik, az nem formáság, az lélek és élet; az maga is fejlődés és mint ilyen, a szebb, biztatóbb jövő alapja.

Átkozott dolog és herosztratesi vállalkozás ezt az életet, ezt a fejlődést, ezt az erőt lekicsinyelni és annak vezéreit megrágalmazni.

És ime ezt teszik a Magyar Protestáns Szemlében meghúzódo szerencsétlenek; ezek a valóságos lelki vakok, akik mind a Protestáns Irodalmi Társaságot már elveszejtették, mind bennünket mindnyájunkat elveszténi kívántak.

Dr. Baltazár Dezsőre szórták elébb nyilaikat, most az élő keresztyénség címe alatt Kiss Ferencet és magát az Országos Lelkész-Egyesületet támadják.

Az egyikről megállapítják, hogy demagóg, a másikat gúnyolják, mert nem az élő keresztyének szája íze szerinti belmissziói programot adott. A lelkészegyesület tagjait pedig azzal rágalmazták, hogy csak eszem-izomért gyűlnek össze s az Orlet mint hitetlenek egyesületét állítják szembe az élő keresztyé-
nekkal.

Dr. Baltazár Dezső és Kiss Ferenc érintetlen jellemének, evangéliomi keresztyénségének, kálvinista hithűségének, tudományos készültségének és józan, becsületes magyarságának nincs szüksége a védelemre. A református egyház jobbainak, a lelkészi kar egyetemének becsülése és szeretete a vért, mely őket övedzi.

Erről a vértről a mérgezett nyilak lepattannak.

Az egyesület ellen intézett vádaskodásokat azonban már itt is, előzetesen is vissza kell utasítani.

Téved az, ki a mi baráti találkozásunkat, testvéri, szent ölekezésünket, egyszerű vacsoránkat erkölcsi érték nélküli eszem-izomnak minősíti. Az nem szereti embertársait és az nem szereti Jézusát sem, s aki az ilyen ártatlan összejöveteleket kárhozatba ejtő bűnnek és vétkesnek ítéli és az ellen nagy hangon mennydörög, az nem az evangéliom s a biblia igaz követője.

Elfogult és hamis próféta az, aki bennünket, az Orleban egyesült magyar református lelkészeket és tanárokat hitetleneknek minősít csak azért, mert az élőkeresztyénség eltévedéseiben és túlzásaiban nem osztozunk s mert a belmisszió kérdése felől más véleményben vagyunk. De leghamisabb és legelfogultabb akkor, amidőn magát a reformátorokkal teszi egy sorba, akiktől ég és föld választja el (azok nem ilyen obscurus férfiak voltak) s mi bennünk, magyar református lelkészekben keresi az üldözöket, akik az élőkeresztyéneket halálra keresik és őket szakadásba kényszerítik, ami tőlünk teljesen távol áll.

Miféle beszéd és hang ez épen az Országos Lelkész-Egyesület évi nagygyűlése előtt? Kihívás akar-e ez lenni a haldokló és veszni induló M. P. I. T. elaggott gárdái és közönséget vesztett szerkesztői részéről vagy csak egy beszámíthatatlan rajongó dühöngése?

Mi az utóbbinak vesszük és sajnálkozással térünk felette napirendre.

A munkát, amit a lelkészek egy táborba hozásával magyar hazánk és egyházunk javára elkezdettünk, folytatjuk tovább.

Erre hívjuk fel az Orle tagjait, akiket az évi nagygyűlés alkalmából szeretettel köszöntünk és szívből üdvözlünk.

És szeretettel köszöntjük és szívből üdvözljük a nagy munka vezetőit, az egyesület oszlopos embezeit, dr. Baltazár Dezső elnököt és az ő jobb kezét, Kiss Ferencet is.

* * *

Baltazár Dezső és az ő missziója.

Hogy a misszióját megérthessem, szólnom kell e rendkívüli férfiú egyéniségéről Szólok sine ira et studio, mint kortárs és higgadt szemlélő.

Ezelőtt 20—21 évvel a debreceni főiskolában egy feltűnő megjelenésű ifjú vonta magára figyelmünket. Mintha most is látnám kék-magyarruhás, magas alakját, amint gondolatokba mélyedve, haladt el a kollégium előtt összesereglett tanulók között! Barna arcán állandóan valami méla hangulat, valami komoly elhatározás ült, mely mintha kiragadta volna őt környezetéből, mintha állandóan a jövőben járt volna tekintete. Az ifjúság mindennapi szórakozásaiban nem vett részt, de az önképzés minden munkájánál ott volt: a szellemieknél és fizikaiaknál; kiválott ő kartársai közül lélekben és testben egyaránt. Ha szobrász lettem volna, róla mintáztam volna az erőt. Mi, fiatalabb diákok, úgy tekintettünk rá, mint ideálunkra. Mielőtt a debreceni főiskolát elhagytam volna, pár évig vele együtt ültem az énekkar padjain; együtt énekeltük az örök szép Csokonai dalokat. Messze kimagaslott felettünk.

Később a budapesti egyetemre kerülvén, mint jogász láttam őt újra. Még később a vallásminisztérium kongrua-ügyosztályában találkoztam vele. Rendkívüli figyelemmel és kitüntetéssel bántak vele és nagy reményeket fűztek karrierjéhez. Azután én Erdélybe kerültem, ő pedig félbeszakítva miniszteriális pályafutását: Szoboszló egyszerű vidéki papja lett. (Ez időben történt, hogy a papok IV. oszt. kereseti adója s a tanuló ifjúság higiénikus nevelésének kérdésében pár levelet intéztem hozzá.) Csodálatosan azonban a vidéken sem veszett el, hanem csakhamar esperessé választatott s az egész tiszántúli kerületben vezető szerepet nyert és társadalompolitikai téren is próbálta erejét. A közvélemény felé fordult, a népszerűség felkapta nevét és az ORLE élére állította. Így lett elébb püspökjelölt s azután püspök,

a legnagyobb kerület püspöke a legtehetségesebb társai sorában és a legfiatalabb azok között. Széles körű rétegek bizalmát bírja (a más felekezetűeket is.)

Az ő végtelen akaratereje, munkabírása, koncepciói, minden jót és nemest felölelő képessége és tudása meggyőzhetnek mindenkit arról, hogy ő vezetésre rendeltetett. Ilyen püspökünk még nem volt! Ilyen püspök kell nekünk. Ily tartalmas egyéniségnek pedig az ország közdolgaiban is érvényesülni kell. Egészen természetes, ha ezt az érvényesülést dr. Baltazár Dezső meg is próbálta. Ehez tartozott az ő képviselő jelöltsége is. Mint tudjuk, ez a szereplése, némelyek részéről, mégis bizonyos averzióval találkozott. A nyírbátori választókerület reformátusai nem csoportosultak köré, a vezetők nem karolták fel az ügyét. Egy nagyváradai egyháztag pedig, az ő képviselőjelöltsége alkalmából azt indítványozta, hogy a papok a politizálástól tiltassanak el.

Nem akarok politizálni s másokat e tekintetben kioktatni. Ezt a lap karaktere se engedi. Dr. Baltazár Dezső pedig nincs rászorulva arra, hogy én őt védelmembe vegyem. De az iránta érzett szeretet és a mi érdekünk arra készítetnek, hogy én is hozzájáruljak ahhoz a törekvéshez, hogy őt megértsük és megértessük.

Politikai programja az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtása volt. Az ő hívei mégis elfelejtették azokat a küzdelmeket, melyeken az egyház s a papság nem is olyan régen átmentek. Elfelejtették, hogy nem is olyan régen a debreceni kistemplom ajtajának ágyúkat szegeztek; hogy volt idő, mikor a papság nem volt olyan anyagi helyzetben, hogy gyermekeit taníttathassa; az egyháztagok pedig az állami adókat jóval felülmúló adóterhek alatt nyögtek. Ezek a küzdelmek ma már részben megszűntek, a helyzet sokban javult. Gyenge, réveteg léptekkel haladtunk valamit a sokat bételt vallásügyenlőség felé is. Ebben az irányban az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtása ígér még szebb, még szélesebb perspektívákat. Új földet, új eget, amiket régen várunk s amiket hozzon el az isten minél előbb. A nagyváradiak azonban azt mondják, hogy a papok ne politizáljanak.

Erre az indítványra én azt válaszolnám, hogyha szabad nem protestáns papoknak és püspököknek politizálni: akkor a mieinknek is legyen szabad; szabad is. Dr. Baltazár Dezsőnek pedig egyenesen kötelessége ez a közszereplés. A legnagyobb egyházkerület élén áll, a legmagyarabb egyház püspöke. Neki törődni kell a magyarság érdekével.

Ha senki nem politizálna is, neki akkor is politizálni kellene, politizálni azért is, mert az ő szándéka, az ő politikája nemes és ideális. Az ő nagy akaraterejét és munkabírását nem lenne szabad

szűk határok közé szorítani; azoknak szabad folyást kellene engedni, mert az jó és hasznos lenne, nemcsak az egyházra, hanem az egész magyarságra. Mi, szegény, megkoppadt, divatból kiment protestánsok, nem tudunk egy más utat elképzelni az ő részére, mint amit közvetlen elődei megtapostak; az egyszerű, alázatos, igénytelen református papok és szuperintendensek útját.

Én, mások helyett is, arra kérem őt, hogy a legközelebbi múltban tapasztalt félreértések ne kedvetlenítsék el őt; ne veszítse el hitét, önbizalmát és küzdjön tovább is oly hasznosan és nemesen, mint eddig. Emelkedjék bátran és emeljen minket is. Kálvin államot alkotott, az államférfiú tevékenységéből miért legyenek kizárva a mi nagyjaink?

Szabó Dezső.

Afelium felé.

Írta és a felsősárréti lelkészi-kör ártándi értekezletén felolvasta: Papp László borsi lelkész.

Kedves tisztársaim s mélyen tisztelt hallgatóim!

A szeretetről óhajtok beszélni. Ha magának a szeretetnek az elterjedése olyan széleskörű volna, mint amilyen széleskörű és gondolatokban gazdag e tárgy, követném azokat, akik mindig és minden körülmények között újszerűek, aktuálisok óhajtanak maradni. De mert ez — sajnos — épenséggel nem így van, megmaradok themaválasztásom mellett, bár tudom, hogy csak szerény tallózó lehetek ezen a mezőn, ahonnan már sokaknak volt gazdag aratása.

A szeretet a legmélyebb és legtisztább mindazon érzelmek között, melyek, mint akaratelhatározásunk rugói tetteinket, életünket irányítják. Végcélunkat, a tökéletesség boldogságát csak úgy érhetjük el, ha életünket a szeretet fundamentumán igyekszünk felépíteni. Minthogy pedig ez csak nagyon kevés embernek sikerül, e földön sokkal kevesebb a boldogságban élők száma, mint a boldogtalanoké. Igen, mert a szeretet az élet alaphangjává, vezérelveivé csak úgy lehet, ha teljesen úrrá lesz az emberi szívek fölött, még pedig nemcsak abban az értelemben, hogy onnan a maga izzó intenzivitásával minden más indulatot kiejt, hanem különösen abban a tekintetben is, hogy universális erejével korlátokat ledöntve, határokat nem ismerve, minden érdekkört betölt, kiegyenlít és egyesít.

Sajnos azonban, a legtöbb szív hideg és alkalmatlan talaj a szeretet elvének befogadására és növelésére. Alkalmatlan pedig azért, mert ott van mindnyájunk lelki világában, mint fény mellett az árny, a szeretetnek örök ellentéte, a legsötétebb és legnemtelenebb indulat, melyet senki sem hajlandó megbocsátani másnak: az önzés indulata. A szeretet elvének érvényesülését ez az indulat ellensúlyozza s teszi lehetetlenné. S ebben az értelemben az önzés nemcsak ellentéte, hanem ellensége is a szeretetnek. Örökös a harc e kettő között s a szeretet diadala, melytől szemünk boldogsága függ, még nagyon sokáig várat magára.

Korunk materiális felfogásában pl. az önzés elve határozott fölényben van a szeretet elve fölött. Feltétlenül sokkal több az önző, mint a szerető emberek száma. Pedig valóban, nemcsak az erkölcsbíró szemüvegén keresztül, hanem pusztán aesthetikai szempontból tekintve is százszorta vonzóbb, ezerszerre rokonszenvesebb a szeretet meleg fényessége, mint az önzés hideg sötétsége.

Az önzés mindent magába olvasztani, a szeretet mindent kibuzogni kíván. Az önzés többnyire mindig céltudatos, a szeretet önkénytelen; Luthardt meghatározása szerint: „a legbensőbb szükségesség, mely egy a szabadsággal”.

A legfényesebben igazolja és illusztrálja ezt az igazságot az a szeretet, mely a férfit a nőhöz, az édesanyát gyermekeihez s a gyermeket a szülőkhöz fűzi. A költészetnek és az összes művészeteknek örökké buzgó, kimeríthetetlen forrása a szeretetnek ez a válfaja, melyet egybefoglaló néven *családi szeretetnek* mondhatunk. Lelkünket elragadják s a legtisztább gyönyörűséggel töltik el ama drága gyöngyök, melyeket a szeretet mélységeiből hozott napfényre az emberi szellem: a költészet és művészetek e tárgyú remekei; s közöttünk sincsen senkisé, aki valaha ne érezte volna a szülei, a gyermeki, vagy házastársi szeretet boldogító melegét. S mégis szomorú adatokkal lehetne igazolni, hogy ebben a legbensőbb körben is győzelemre jutott az önzés a szeretet felett. Szerelmet hazudó jegyeseokről, esküszegő, gyűlölködő hitvestársak, lelketlen szülők, s szüleik és egymás életére törni kész testvérek drámáiról napról-napra hallhatunk, vagy olvashatunk. De csak az Isten a megmondhatója, mennyi a meg nem írott, vagy el nem panasztolt, de annál keservebben átélt, úgynevezett csendes tragédiák száma!

És hogyha már a családi élet szentelt berkeiből ki tudta úzni az önzés ördöge a szeretetnek angyalát, mennyivel könnyebb lehetett győzelme abban a nagy családban, melyet *társadalomnak* nevezünk. Elvégre is a család tagjait egybefűző szeretetben még sok az érzeki, az ösztönszerű elem, emitt ennek csökkenésével szemben a szeretetnek sokkal intenzívebb mértékére volna szükség, hogy egybe forraszthassa és megszilárdíthassa a társadalmi élet lazult kötelékeit.

A társadalmi kasztokat elkülönítő válaszfalak, melyeket elvileg mindenki ledönt, de valóságban mind magasabbra emel, az a dermesztő közömbösség és idegenkedés, melyet még az egy-ugyanazon osztályhoz tartozók is éreznek egymás iránt, eléggé igazolják az önzés uralmát. Csakhogy ahhoz már nincs bátorságunk, hogy ezt nyíltan bevalljuk, ellenkezőleg szeretünk szeretetreméltó, kedves embereknek látszani, minélfogva színelünk, hízogunk, bókolkunk, egymásnak nagyokat köszönünk s utána magunkban még nagyobbakat gondolunk, az igaz érdemre irigykedve nézünk, magunkban ócsárolunk, nyíltan pedig magasztaljuk azt, szóval, mert önzésünket mindenképen a szeretet árca alá akarjuk rejteni; — a convencionalis hazugságok világában élünk.

Ebben a világban lassabkint ismeretlen fogalommal lesz a *barátság* antik erénye. Minél jobban tud valaki hiúságunknak hizelegni, céljaink elérésében támogatni, szóval minél hathatósabban képes önzésünknek szolgálni, annál kitünőbb barátunk. Az természetesen eszünkbe sem jut, hogy e kitünő barát-

ságnak is önzés a rugója. Pedig a barátság a szó legnemesebb értelmében vett benső, lelki közösség a szeretet alapján. Ha ez az alap hiányzik, nem egyéb puszta érdekközösségnél, mely épen az élet válságos óráiban mutatja meg a legkeservesebben a maga meddőségét és hiábavalóságát.

És aki mindezek ellenére azt meri állítani, hogy „a barátság a szív legdrágább kincsei közül való, mely nélkül életünk szinte az élvezhetetlenségig rideg marad”, méltán gyanúsítható meg, korunk szerint fráziskedveléssel, hatásvadászattal.

Ide, a frazeológia lomtárába került — fájdalom — az a legszentebb, legfenségesebb érzélem is, melyet annyiszor magasztalunk, ahányszor megtapodunk, amelynek oltárán — legalább szóval-szájjal mindent feláldozunk, az az érzélem, melyről énekelve azt mondja a költő:

Van e földnek egy bűbajos folyamja,
Mely forrón s titkos mélységből ered,
Mely nem rendül, míg ezt harsogni hallja
Ez a hű, forró hazaszeretet! (Tompa.)

Hazaszeretet, hazafiság! Petur bán szerint: Lopott fény. Mohón kilobbant dicső fénycsillag. Valamikor a honszeretetről volt híres nemzetünk. Ma ki — tudná azt megmondani, — hol keressük ezt a szép csillagot?!

Talán a hazát elhagyó ezreknek, tízezreknek, százezreknek keserveiben, vagy az idegenben élők nélkülözésekből táplálkozó nostalgiajában? Vagy magunkban keressük, kik itthon a legtestvérieretlenebb, a legádázabb harcokat csakugyan épen a fölött a kérdés fölött vívjuk egymással: Milyen lehetne hívebben, illetve *célszerűbben* szeretni a hazát?

De hát hazaszeretnek, hazafiságnak mondhatjuk-e ezeket a szóharcokat, melyekben a legenyhébb megfizetés a demagógiának, vagy a hazaárulásnak, az apostaziának, vagy épen a hazátlanságnak a vádja.

Alaptalan vádak! Csekély önismerettel nagyon könnyen megcáfolhatnók azokat, csak azt kellene mondanunk: Nem vagyunk mi sem népámitók, sem apostaták, sem hazaárulók, sem kozmopoliták, hanem egyszerűen csak önző emberek vagyunk. Önző emberek, akik ma már fölényesen mosolygunk az ókori böles naiv beszédén: „Kedvesek a szülők, kedvesek a gyermekek, rokonok, barátok, de valamennyinek valamennyi kedvességét magába öleli a haza. (Cicero.)

Talán valami nagy nemzeti csapás volna csak képes rég elhamvadt hazaszeretetünket lángrollobbantani. S legyen bár avatatlan beszéd, — szerintem nagy könnyelműség volna ennek a kizárt voltával, lehetetlenségével áltatni magunkat. Az a féltékenység, mellyel a nemzetek egymásnak minden lépését, még a legkisebb moccanását is kísérik, az a lázas törekvés, mellyel mindenütt a haderő fejlesztésén, a fegyvernemek tökéletesítésén fáradoznak, a szövetekezések, s a balkáni véres háborúban ép most szemünk láttára végbement jogtalan hódítások és területszerzések megtaníthatnának bennünket, maroknyi népséget arra, hogy rettegjünk a lehetőségektől.

A népek békeszeretele nagyon is relatív fogalom. A világbéke apostolainak hangja elvész az ágyúdörögben, puskaropogásban, s ez a gyönyörű ideál, mely a szeretet elvének legteljesebb diadalát jelentené,

hosszú ideig lesz még az elnyomottak és rajongók utópiája. Hosszú ideig elférnek még a világbéke theoretikusai a mostanában felavatott hágai békepalotában. Hosszú ideig marad még pium desiderium Haldane-nak, Nagy-Britannia lordkancellárjának és peccetőrének az a kijelentése, melyet az Egyesült-Államok és Kanada jogtudósainak gyűlésén alig egy pár nappal ezelőtt tett: „A jelek szerint a legjobbak arra igyekeznek, hogy kiküszöböljék az életből az önző motivumok feltétlen dominálását és nem akarják minden alkalommal hangoztatni: Our country right or wrong! (Akár jó, akár rossz, mégis a mi hazánk)... Vajha ez a szellem teljes értékű ethikai világnézlettel fejlődne ki”.

Bizony erre még nagyon sokáig várhatunk, addig pedig örülhetünk, ha tengernyi áldozatok árán élvezhetjük az úgynevezett nemzetközi egyensúly áldásait.

Pedig ha az a rengeteg energia, melyet ennek a látszólagos békének a fenntartása szellemiekben és anyagiakban leköt, egyszerre felszabadulhatna, hatásaiban kiszámíthatatlan lenne az a haladás, mellyel az emberiség rendeltetéséhez közelítené. Ennek az energiának legalább egy része szinte természeti törvényszerűséggel bizonyosan a szeretet energiájává alakulna át s hatása az *általános emberszeretet*, az úgynevezett humanitás áldásaiban és széleskörű elterjedésében lenne felismerhető.

Hogy pedig ez mit jelentene, azt csak azok érthetik, kik ezt nélkülözik, kik ennek hiányában nemünk szegényére ezren meg ezren pusztulnak el: a tehetetlen szegénység és különféle betegségek, nyomorúságok áldozatai. Azok, akik minden nehéz kérdést filozófiával szeretnének elintézni, azt mondják, hogy a segedelemre szoruló szegény, beteg, nyomorult emberekre is szükség van azért, hogy a jólétben élő, egészséges emberekben ébren tartsák állandóan a részvét és könyörület érzelmét. Pedig megfordítva a részvétre, meg a könyörületre épen azért van szükség, hogy minél kevesebb legyen a nyomor, mely hozzánk kiált. Kiált, igen, mert a hallgató, a titkolt, vagy leleplezett nyomorúságokkal szemben nagyon is hidegek és érzéketlenek vagyunk. Amíg fülünkbe nem zúg, amíg lelkünkbe nem markol, mint vészharang, a gyász hír Messina sorsáról, Ökörítóról, szóval valami idegrázó, nagy katasztrófáról, addig nem hiszünk s nem vagyunk hajlandók segíteni.

Kerülő úton, sokszor csak nagy ügyvel-bajjal, raffinériával férközhetünk embertársaink résztvevő szívéhez. És, ha ennek a legemberibb érzésnek, a részvétnek a kiváltása is ilyen nehéz dolog, — mit szóljunk akkor a *szépről*, a *jóról*, a *nemesről*, az *igazságról*, a *szabadságról*, a *tökéletességről*, melyek mint legmagasabb eszményeink, egyformán számot tartatnának szeretetünkre. Csakhogy az eszmények szeretete és szolgálata nemcsak önzetlenséget, hanem gyakran *önfeláldozást* is kíván, már pedig korunkban bizonyára legkevesebb az olyan embereknek a száma, kik a vértanúk dicsőségére vágyakoznak.

Pedig épen itt, ennél a pontnál táru fel előttünk az a végtelen perspektívájú, tüneményes világ, melynek centrumában kiapadhatatlan hő- és fényforrás gyanánt az örök szeretet örök revelatioja, a szeretet fejedelme, a Krisztus áll. Amely szívbe a *krisztusi szeretet* napja beragyog, megolvadnak, összeomlanak

abban az önzés jéghegyei, észak sötét hidegét délnek pompázatos vegetatioja váltja fel: nyílnak, virulnak, gyümölcsöznek ott a baráti, családi, a haza és szent eszmények iránti szeretet virágai.

Kedves tisztársaim s mélyen tisztelt hallgatóim!

Ismeretes csillagászati törvény szerint a bolygók és üstökösök nap körüli pályája elliptikus, tehát a nap és bolygók közötti távolság nem mindig egyenlő, hanem szabályszerűen bár, de folytonosan változik. A pályának azt a pontját, melyben valamely bolygó legközelebb jut a naphoz, csillagászati nyelven perihéliumnak hívják; az a pont pedig, mely a naptól való legnagyobb távolságot jelzi: *afélium*.

Az a világ, melynek ragyogó, melegítő, éltető napja, középpontja: Idvezítő Urunk s amelyet épen ezért Christocentrikus világnak szoktunk nevezni, veszedelmesen közeledik az afélium felé. Mintha mind jobban-jobban eltávolodnának a lelkek ettől a ragyogó naptól, mintha szívünk fölött is, mint földünk sarki vidékein csak átalsiklanának annak sugarai, anélkül, hogy éreznők fényét, melegét. S épen ez a Krisztustól való eltávolodás, ez az afélium felé közeledés az oka annak, hogy még ebben a világban is, mely specifice a szeretet világa tartoznék lenni, lassan-lassan az önzés lesz az úr a szeretet fölött. Hithűség, vallásos buzgóság, áldozatkészség helyett közömbösséget vagy bigottizmust, szűkkeblűséget és hedonizmust találunk a lelkekben. *A szeretet Krisztusa helyett az önzés Antikrisztusát.* De nem is kívánok már visszaelni szíves türelmükkel. A szeretetről akartam beszélni s most látom csak, hogy több szó esett talán az önzésről, a szeretetlenségről. Lehet, hogy kissé sötét is e kép, de mi vagyunk az okai, ha ilyen sötét. Bennünk a hiba, ha az önzés diadalmasabb a szeretetnél. De másfelől meg némi biztatást és megnyugvást meríthetünk abból a tényből, hogy „bármilyen nagy és hatalmas most még az önzés uralma, elvileg legalább elvetjük azt s a szeretetet ismerjük el az élet legfőbb törvényének”. (Luthardt.)

Ime ez alkalommal bennünket is, Felsőárrét vidékének a lelkészeit a szeretet hozott egybe. Szeretet egyházunk iránt, melynek ügyeiről egymás között eszmét cserélni óhajtunk; szeretet egymás iránt, melyben Mesterünk tanítása szerint jó példával előljárni szent kötelességünk. Az egyetemes papság elvét a legnagyobb tisztelőben tartom, de az a meggyőződésem mégis, hogy reánk, lekipásztorokra vonatkozik különösen Idvezítő Urunk figyelmeztetése: Ti vagytok e világnak világosságai, e földnek savai, — mivel szóztatik meg, ha a só is megízetlenül?! Mt. 5¹³⁻¹⁴.

Igehirdetésünkben beszél e világhoz a szeretet fejedelme, igehirdetésünk által terjed az Isten országa, a szeretet országa. Óh vajha a mi predikálásunk ne maradna csak zengő érc és pengő cimbalom akkor, amikor meg akarjuk győzni híveinket a nagy igazság felől: hogy aranyból, ezüstből, jóvendőmondásból, bölcsességnél, hegyeket mozdító hitnél, reménységnél drágább, becsebb kincse lelkünknek a szeretet. A szeretet, melynek fenséges apotheosisát adja Pál apostol a korinthusbeliekhez írott levele 13-ik részében, azt mondván: „A szeretet hosszútűrő, kegyes a szeretet, nem irigykedik a szeretet, nem cselekszik álnokul, nem fuvalkodik fel. Nem cselekszik éktelenül, nem keresi csak az ő maga hasznát, nem gerjed hamar

haragra, nem gondol gonoszt. Nem örül a hamisságnak, örül pedig az igazságnak. Mindeneket elfedez, mindeneket hiszen, mindeneket reményl, mindeneket eltűr és soha el nem fogy”. (I. Kor. 13⁴⁻⁵.)

Adja is a szeretetnek Istene, hogy szívünkben a szeretet melege, ajkainkról a szeretet igéi soha el ne fogyjanak, hogy Isten iránti hálával s nyugodt önérettel mondhassuk el egyen-egyen, mindnyájan a reánk bizott nyáj előtt:

— Atyámfiak! Legalább csak úgy szeressétek ti egymást, családokat, barátaitokat, hazátokat, egyházakat, mint ahogyan szereti mindezeket a ti lelkészetek!

Orosz István tanár életrajza.

Orosz István Debrecenben, 1852 márc. 24. napján született, középsorsu és módú szülőktől. Atyja, *Orosz István*, törekvő iparos: szabómester volt, ki ifjú korában, mint vándorló mesterlegény, a mesterség bővebb begyakorlása s részben a német nyelv megtanulása végett a Szepességen, majd Pesten és Bécsben éveket töltött; sőt tudásvágyától sarkalva a Balkán félszigetre is átvándorolt s pár éven át az ottani nagyobb városokban: Belgrádban, Sofiában, Filippopolisban, Konstantinápolyban, Athenaeen is megfordult s hosszabb időn át a tengerparton fekvő Galipoliban dolgozott, hol épen az angol konzul szomszédságában lakott; aki a „nemetz” szabót barátságába fogadta s kirándulásaiban, szárazon, mint vizen, gyakran magával vitte. Vándorlása után Debrecenben meglepedvén, a sokat próbált ifjú mester, mestertársai között tevékenységével korán kitudt és mint „kis céhmester” hosszú időn át vezette a „magyar szabó cég” ügyeit.

Anyja, *Szabó Juliánna*, a „templomos” Szabó József leánya, amely családban a házi istenisztelet a napirend elmaradhatatlan alkotó része volt; s azokon tehát gyermek korában testvéreivel együtt az ifjú Orosz István is gyakran résztvevő.

A szülei oltalom és felügyelet alatt nyert gondos házi nevelés után úgy az elemi, (1858—62), mint a középiskolai (1862—70) tanfolyamokat a reformátusok debreceni főiskolájában végezte. 1870. évben az érettségi vizsgálatot letévén, ugyancsak a debreceni főiskolában a teológiai tanfolyamra lépett, mely a korábbi időkben a lelkészi pálya mellett a tanárinak is természetes előkészítőjéül tekintetett; őt pedig egyéni hajlama szerint a folytonos tanulással és tanítással egybekötött mindkét pálya egyenlően vonzta. A teológiai tanfolyamot 1874. évben bevégezvén, a következő két évben — a református főiskolákban akkor fennálló ősi szokás szerint — mint a tanuló ifjuság magaviseletére felügyelő esküdt (juratus) s egyszersmind elemi iskolai köztanító (publicus praeceptor), előbb a IV-ik, majd a III. elemi osztályban, az 1876—77. isk. évben pedig mint főiskolai szénior nyert az akadémiai tanárkar megbízásából alkalmazást.

Felsőbb tanulói pályája folyamán egyrésztől szüleinek bekövetkezett szorultabb anyagi helyzete által utalva, másfelől belső hajlama által is ösztönözve, mint correpetitor, majd a fejlettebb években, mint házi nevelő kisebb gymn. tanulók magán-

tanításával és vezetésével állandóan foglalkozott; amiből nemcsak anyagi segítséget szerzett pályája folytatásához, de egyszersmind jelentékeny előhaladást tett a tanítás és nevelés gyakorlatában. Hasonló szempontból fontos volt ránézve két évi működése az elemi iskolai tanítóságban.

Ezen idők alatt teológiai tanulmányain kívül főleg a mennyiségtannal foglalkozott. E téren 1872—73. évben matematikai pályamunkája jutalomban, a következő évben pedig egy másik, latin nyelvű egyháztörténelmi munkája dícséretben részesítette. Ezek mellett a felsőbb tanulók magyar irodalmi önképző-társulatában éveken át mint rendes tag, majd jegyző és elnök az irodalmi kérdésekkel, a hittanszaki önképző-társulatban pedig teológiai kérdésekkel kedvvel foglalkozott. Az 1873—74. és 1876—77. években pedig Tóth József math. tanár betegeskedése idején a gimnáziumi VII. és VI. osztályokban rendkívüli helyettesképen a mennyiségtant hónapokon át tanította. Végül széniorága alatt a helybeli főreáliskolában az egyházi előjáróság megbízása folytán a vallástanítást teljesítette s egyidejűleg megfelelő előkészület után az első lelkész-képességi vizsgát letette.

Általában egész, eddigi tanulói élete a debreceni főiskolára esik, melynek kebelében megszakítás nélkül 19 iskolai évet (1858—1878) töltött a „szoktató” iskolai első évfolyamtól fel a széniorág elvégzéséig. E hosszú idő alatt jó emlékü elemi iskolai tanítói között: Nagy Sándor (később ágyai lelkész), Tóth Sámuel (később theol. ak. tanár); a gimnázium alsóbb osztályaiban: Szekeres Pál, Márk Pál, Tüdös János, a felsőbbekben: Szegedi Sándor, Tóth József, Imre Sándor, Ladányi Gedeon; a teológián pedig Menyhárt János és dr. Balog Ferenc hírneves tanárok voltak további fejlődésére maradandóbb hatással.

Széniorága végeztével, a széniori 2000 koronás ösztöndíjra támaszkodva, tanulmányainak folytatása s a német nyelv bővebb elsajátítása végett Bécsbe ment, miután az akkor dúló orosz-török háború miatt katonaköteles létére a monarchia határain túl terjedő útra útlevelet nem kapott. Bécsben a cs. k. evang. theol. facultas rendes hallgatója lett, szorgalmasan látogatván a többiek közt a történettudós dr. Vogel Ottónak s a magyar reformátusokat lekötelező figyelemben részesítő dr. Böhl Edward professzornak előadásait. Ugyanott teológiai tanulmányaival egyidejűleg kedvelt magánfoglalkozásához képest a technikai főiskolán, mint rendkívüli hallgató a nagyhírű matematikusnak dr. Kolbe tanárnak előadásaiban is állandóan részt vett. Végül teljesség kedvéért bécsi tanulmányaihoz, azokat az értékes tapasztalatokat is be kell számítanunk, amelyeket e világáros bőséges szaktanintézeteinek és páratlanul gazdag tudományos gyűjteményeinek látogatása útján szerzett. Ezek mellett a második lelkész-képességi vizsgára szorgalmasan készülgetett s azt ez év folyamán Debrecenben le is tette.

Bécsből a tanév végén a debreceni református tanítóképző-intézetbe hivatott meg az akkor felállított segédtanári állásra. E meghívást elfogadván, — azon év nyarán a Bécsben kieszközölt útlevéllel, Délnémetországba és Svájcba még pár havi tanulmányi körutat tett (részt vevén egyszersmind a „Les union Chretiennes des Jeun-Jeunes” genfi

nagy gyűlésén) s aztán segédtanári állását 1878 szeptember 1-én elfoglalta. Első tantárgyai a földrajz, természetrajz és német nyelv voltak. Itteni működése e tanintézet jeles tanáraival való közvetlen érintkezése folytán a paedagogiai elvek gyakorlati alkalmazásában s a tantárgyak módszeres kezelésében szerzett előmenetel szempontjából lett ránézve kiválóan értékes. Ezen év alatt, mint Zagyva Imre debreceni lelkész mellett bejegyzett káplán lelkési szolgálatokat is teljesített.

Az 1879. év augusztus havában a mezőtúri református gimnáziumba a mennyiségtan és természettudományok tanítására rendes tanáruul megválasztván, új állását szept. 1-én elfoglalta. Tárgyai: a mennyiségtan, természettan, természetrajz, részben a földrajz voltak a III—VI. osztályokban. Emellett egyházi számvevőnek is megválasztott s e tisztelet Mezőtúron létele alatt, tehát 7 éven át teljesítette; ugyanitt a jótékony nőegylet által fentartott felsőbb leányiskolában az 1882—83. évben kiegészítőképen működött. Végül az egyháztanácsban, mint presbyter, a városi képviselő-testületben, mint beválasztott képviselő s a Kaszinóban, mint jegyző tevékenykedett.

1886-ban a debreceni református tanítóképző-intézetbe, a negyedik rendes tanszék felállításakor megválasztván, szülőföldére, Debrecenbe, visszatért. Tárgyai: előbb a földrajz, természetrajz, természettan; majd a mennyiségtan, természetrajz és természettan, végül a mennyiségtan és természettan voltak, a megfelelő gyűjtemények gondozásával egybekötve. Itteni tanítási és szertári teendői mellett az egyházkerületi népiskolai tankönyv-raktárt kezelte (1902 óta); közben 3 éven át (1896—99) a tápintézeti felügyelői tisztelet is teljesítette; végül a helybeli alsófokú ipariskolában (1887 óta) számtani és természettani ismereteket tanított a legfelső osztályban.

1903. évben, Kovács Lajos halálával, az intézet igazgatójává választott hat évre, annak leteltével pedig állandóvá.

A kiváló előd halálakor az intézet addigi népességének tetőpontján állott. A korábbi 100-at alig haladó létszám az utolsó években folyton növekedve, az 1902—03. évben 231-re emelkedett; minek folytán az I. osztály 74-re nőtt számát sürgősen két párhuzamos osztályra kellett osztani. Jövőre tehát már a további túlnövekedés megállításáról kellett gondoskodni; annyival inkább, mert a kollégiumnak a párhuzamosítás továbbfejlesztésére módja nem volt. Ettől fogva tehát a hatalmas külső erőnek megfelelő belső berendezkedést kellett az intézet közelebbi új feladatának tekinteni. Nevezetesen a tanulói jótétemények megfelelő gyarapítását, az ideiglenesen nyert segélyek állandóakká tételét; továbbá a tanárok számának növelését, fizetésök kiegészítését s felebb emelését. E fontos kérdések aztán a tanárkar buzgólkodása által folyton napirenden tartva, az egyházkerület áldozatkészsége folytán a következő időkben kedvező megoldást nyertek.

Az intézet beléletére azonban, nevezetesen a tanítás menetére, az eredmény számonvételére, általában a tanári összes teendők teljesítésére nézve, a feltűnedező újabb irányzattal szemben, az eddig követett, kipróbált, eredményében kitűnően bevált, az intézetet felvirágzásra vezérlő eljárásunknak fenn-

tartása és fejlesztése lett a továbbiakra kitűzött feladata; amely mérsékelt irányzathoz mindvégig kitarással való ragaszkodásának helyességét az elért eredmény tényleg beigazolta.

Igazgatósága idején, részben azzal kapcsolatban, az igazgatás lekötő gondjai mellett, a kollégium anyagi ügyeit intéző gazdasági tanácsban, valamint annak épített- és pénzügyi bizottságaiban — mint az előbbinek elnöke, az utóbbinak helyettes elnöke — tevékeny részt vett; ugyancsak gazdasági tanácsi megbízásaképpen a fűvészkert felügyelője s Tóth József főiskolai számvevőnek több évben helyettesítője; továbbá a kollégiumi igazgatótanácsnak hivatalánál fogva, az egyházkerületi közgyűlésnek pedig választás útján tagja volt. A kollégium körén kívül: a debreceni református egyháznak presbiter-tagja, az országos református tanáregyesületnek, a tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesületének választmányi tagja s az utóbbinak egyik alelnöke; az egyetemes református tanügyi bizottságnak tagja, s abban a népiskolai és tanítóképzési ügyeknek előadója; végül a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kinevezése folytán az „Országos Közoktatásügyi Tanács”-nak tagja volt.

Mindezek azonban, közöttük főleg a túlmértékben kibővült igazgatói *teendő*ik: a sok szegény tanuló végéremehetetlen ügyes-bajos dolgai, az iskolai anyagi ügyek körül folyton szaporodó ülésezésekben és megbízatásokban örökös lekötöttesek, az egyre növekedő irodai ügyvitel, s a többiek, amelyek még az iskolai szünetek napjai alatt sem hagytak az igazgatónak nyugtot, — erejét, munkaképességét 8 év alatt nagyon kimerítették; minek folytán 1910. év végén nyugalomba bocsátatását kellett kérnie; amire aztán 1911 szeptember 1-ével tényleg nyugalomba bocsátatott.

Teljesség kedvéért tanári fizetésének változásait iktatjuk ide a következőkben:

debreceni segédtanári fizetése: 1000 K;

mezőtúri rendes tanári fizetése: 1600 K és 200 K lakásbér;

debreceni rendes tanári kezdő fizetése: 2000 K és 600 K lakásbér.

A továbbiakban a megállapított fokozatok, korptlékok, fizeteskiegészítések és az igazgatói külön díj számbavételével fizetése utoljára 6200 K-ra, lakbérére előbb 800 K-ra, utóbb 1300 K-ra emelkedett. A 6200 K szolgált aztán nyugdíjának is alapul.

Családi állapotára vonatkozó adatok:

Házasságra lépett 1880 május 8. napján *Weszprém Mária*val Debrecenben.

Gyermekei: 1. Orosz *Béla*, született 1881-ben, Mezőtúron, katonai pályán működik; ez idő szerint m. kir. honvéd főhadnagy Kassán. Nős Bakó Zsófiával Szatmárról. 2. Orosz *Magdolna*, született 1884-ben, Mezőtúron; felsőbb leányiskolai 4 osztályt és tanító-nőképezdét végzett Debrecenben. Krudy Sándor dévanyai gazdasági ismétlő-iskolai tanító felesége. 3. Orosz *István*, szül. Debrecenben; joghallgató ugyanott. 4. Orosz *Árpád, Sándor*, született 1896., Debrecenben. Főgimnáziumi VII. oszt. tanuló ugyanott.

Katonai kötelezettsége tekintetében, 1872-ben a honvédek sorába bevétel, a tényleges katonai szolgálat alól azonban, mint lelkészjelölt felmentetett. Majd lelkészi vizsgái leteltével, 1879-ben honvéd-

segédlelkésszé kinevezetett; 1884-ben pedig a katonai kötelekből elbocsátatott.

Erősen lekötött és sok oldalról igénybe vett állásában nem gondolhatott arra, hogy irodalmilag is tevékenykedjék. E téren a köteles hivatalos munkálatai említhetők fel csupán; minők az intézet ügymenetére tartozó jelentések s továbbfejlesztését célzó előterjesztések; évnyitó- vagy beszámoló beszédek, emlékbeszédek, az évi „Értesítő” szerkesztése s a többiek.

Az 1912. év kora tavaszán, mint az egyetemes tanügyi bizottság tagja, előadói minőségben a Budapesten tartott gyűlésezés alkalmával tevékeny munkásságot fejtett ki. A gyűlésezés végéhez közel érte az a végzetes szerencsétlenség, hogy szállásán a légszusz-kályhából éjjel véletlenül gáz ömlött ki. A kiömlő gázzal telített levegőjű szobában esti lefekvéstől kezdve másnap d. e. 11 óráig eszméletlenül feküdt. Barátai hasztalan várván megjelenését, szállásán keresték fel, hol az ajtó betörése után rémülten látták az eszméletlenül fekvő Orosz Istvánt. A gondosan alkalmazott orvosi segély is csak estvére tudta eszméletre hozni az alélt beteget. Magához jöven valamennyire, haza sietett családjához, honnan a vett távirati értesítésre egyik fia sietett hozzá. Ettől kezdve a megrongcsolt szervezet naponként szemmel láthatólag gyengült. Közben igen erős influenzát kapott s ezzel kapcsolatban mellhártya-, majd tüdőgyulladás is jelentkezett nála. Július hónapban már többnyire ágyban feküdt. Július 18-tól kezdve rohamosan gyengült; 22-én még fel-fellobbant nála a jó humor egy-egy csilláma.

Augusztus hava aztán a lassú haldoklás menetét hozta magával; 20-án már környezetét sem ismerte föl s aznap az esti órákban megszűnt nemes szívének dobogása. Temetése augusztus 22-én, d. u. 3 órakor a főiskola tanárainak, tisztviselőinek, tanuló ifjaknak, lelkészeknek, több vidéki esperesnek s nagy számú közönségnek részvételével ment végbe. Vele a nagyon megyérült régi gárdának kiváló alakja szállott sírba. Emléke sokáig fennmarad közöttünk, aki életében soha senkit megbántani, vigasztalás nélkül elbocsátani nem tudott, akinek pusztá megjelenése is már derülttette tette a társaság kedélyét s aki az ártatlan tréfalkozások kifogyhatatlan mestere volt. Csak ez egyszer bántott meg bennünket s keltett szomorúságot közöttünk: hogy akkor hagyott itt bennünket, amikor még maradhatott volna... Legyen csendes síri álma.

A kecskeméti egyházmegye lelkészi egyesületének javaslata az E. T. revíziója tárgyában.

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Az egyházmegyei Lelkészegyesület szintén kióhajtván venni részét a törvény revíziójának munkájából, foglalkozott az 1907. évi augusztus hó 1-ső napján életbe léptetett egyházi törvények módosításának s kiegészítésének kérdésével.

Minket is az országos hangulatnak megfelelő célnak vezetett, t. i. mi is azt óhajtjuk s a legközelebbi

zsinat feladatának azt tekintjük, hogy az ne alkosson ismét új törvényeket, hanem a meglévő s már leg-
alább részben az életbe is átment törvénykönyvünk
hibáit javítsa és pótolja. Ami azonban nem zárja ki
azt, hogy a törvények módosított és pótoltt szövege
új törvények alakjában állapíttassék meg, ami a tör-
vények használatát, az azokban való eligazodást min-
den esetre könnyebbé fogja tenni, mintha a módosi-
tások és kiegészítések novelláris törvény alakjában
meghozatván, a törvény alkalmazójának, használó-
jának, a két törvény egybevetése útján kell az érvény-
ben lévő rendelkezéseket megállapítani.

Ezen cél figyelemben tartása mellett átvizsgáltuk
mind a kilenc törvénycikket, s az általunk jóknak
vagy szükségeseknek talált módosításokat törvény-
cikkenként külön-külön megállapítva, figyelembe-
vétel végett tisztelettel bemutatjuk a nagytiszteletű
egyházmegyei gyűlésnek, az alábbi észrevételekkel:

A IV., VIII. és IX. törvénycikkeket, úgy, amint
azok vannak, helyeseknek s az igényeknek ma is
megfelelőknek tartjuk, azokra nézve tehát módosi-
tásokat javaslatba nem is hoztunk.

Az I. t.-c.-nél, eltekintve a csekélyebb fontosságú
módosításoktól, azon az egyház igazgatására nézve
fontos és mélyreható kiegészítést javasoljuk, hogy
az egyházmegyékben „Egyházmegyei tanács“, az
egyházkerületekben pedig „Igazgatótanács“ szervez-
tessék. Mindkét tanácsnak legelsőrendű rendeltetése
az, hogy az egyházközségeknek sürgős természetű
ügyei, melyek a közgyűléseknek évenként vagy fél-
évenként való tartása által igen gyakran káros kése-
delmet szenvednek, kellő gyorsasággal elintézhetőek
legyenek, tehát ezen tanácsok esetről-esetre megbízás-
ból a közgyűlés hatáskörében eljárjanak, továbbá,
hogy az elnöki fontosabb ügyek elintézésénél segéd-
kezzenek, s végre, hogy a kiváló fontosságú köz-
gyűlési tárgyakat kellőleg előkészítsék.

Tudjuk, hogy ez egyházi szervezetünkben egé-
szén szokatlan, új dolog, de az erdélyi egyházkerüle-
tekben kifogástalanul működik; tudjuk azt is, hogy
a hatósági szervek szaporítása költséges és nem kedves
dolog; de az egyházközségek érdeke mégis megköve-
teli, hogy az elméletektől eltekintve, valamely gya-
korlati módon igyekezzünk azon bajokon segíteni,
amelyek egyházközségeink szabadabb mozgását nehe-
zítik, sőt lehetetlenné teszik.

Amennyiben ezen javaslatunk elfogadásra talál,na,
a mindkét tanács szervezetére, hatáskörére vonatkozó
rendelkezéseket külön javaslatként szintén ide csa-
toljuk.

Egy másik rendelkezés volna ugyanezen törvény-
ben annak lehetővé tétele, hogy az egyházközségi
adók és köztartozások beszedésél, ahol erre a visz-
onyok alkalmasak, a politikai község átválthassa.

Azt hisszük, ennek előnyeit felsorolnunk feles-
leges s ezen javaslatunk annál kevésbbé esik kifogás
alá, mert nem gondoltunk imperatív rendelkezésre,
hanem annak csak a lehetősége volna megadva, azál-
tal, hogy az ilyen megegyezés jóváhagyása úgy a
politikai, mint az egyházi felsőbb hatóságok részéről
mintegy előre biztosítva volna.

Harmadik fontosabb változtatás lenne, hogy a
tisztújítások úgy az egyházmegyéken, mint az egy-
házkerületeken ne élet-hosszigan, hanem 10 évenként
legyenek, a püspöki és főgondnoki állások kivételével.

A II. törvénycikknel két fontos módosítást
hozunk javaslatba.

Egyik az, hogy a paphallgatás jelenlegi módja
változtassék meg s engedtsessék meg a pályázóknak,
vagy azok némelyikének próbaszónoklatra való meg-
hívása. Ezen módozat a testvér ág. evangélikus fele-
kezetnél nagyon jól bevált s célszerűségét tagadni
nem is lehet, mert ezen módozat mellett a választók
nagy többsége maga hallgathatja meg a megválasz-
tandó lelkészt s így a választás öntudatosabb s talán
simább lefolyású is leend.

A másik fontos módosítás pedig az lenne, hogy
a pályázókból való kizárási okok közzé fel kellene
venni mindazon cselekményeket, melyek mint választá-
si visszaélések a jelölt személyére vonatkozhatnak.
Ezt célozza a 45. §. módosítása.

A III-ik törvénycikkben az egyházközségek ház-
tartását érdeklő ügyek felebbezési formáit óhajtanánk
szabatosan megállapítani oly módon, hogy azok közül
az egyházközség egyetemét érdeklő ügyek, — ha csak
az érték csekélysége miatt kivételt nem kell tenni, —
az egyházkerületek jóváhagyása alá tartoznának. Az
egyes egyháztagokat érdeklő ügyek azonban csak
felebbezés esetén terjesztessenek fel, de azokban az
egyházmegyei közgyűlés határozata végérvényes
legyen.

Kívánatosnak tartjuk ezen felül az egyházi adó
esedékességének kérdését is legalább részben meg-
változtatni, amit azon körülmény tesz szükségessé,
hogy egyházközségeink nagy része ma már a pénz-
gazdálkodásra tért át s az egyházi adó is kizárólag
pénzben szedetik.

Az V. törvénycikkben az elnöklés, illetőleg a tár-
gyalások vezetésének kérdését óhajtanánk az eddigi-
nél szabadelvűbb módon rendezni s lehetővé óhaj-
tanánk tenni azt, hogy a tárgyalásokat úgy a köz-
és presbiteri gyűléseken, valamint a bírósági üléseken
is mindig az arra alkalmasabb, reá termettebb egyén
vezethesse.

Továbbá óhajtanánk, hogy a középiskolai és
főiskolai, valamint a képezdei tanárok fegyelmi ille-
tősége egyöntetűleg rendeztessék s a fegyelmi illetőség
ne a fentartási kötelezettséghez igazodjék.

Óhajtanánk az elnök rendfentartási jogát erősí-
teni s nyilvános tárgyalások alkalmával előforduló
kellemetlenségeket bizonyos korlátozásokkal meg-
előzni.

Végre óhajtanánk azt is, hogy a konvent, ha már
egyszer bírósági hatáskörrel fel van ruházva, ne csak
a fegyelmi, hanem más közigazgatási fontos ügyek-
ben is bíraskodhassék.

A VI. törvénycikkben kimondatni javasoljuk,
hogy ha már a konvent úgyis a legfőbb tanügyi
hatóságunk, a tanterveket és rendtartásokat is az
alkossa meg vagy hagyja jóvá.

Továbbá felette kívánatosnak tartjuk, hogy az
iskolai felügyelet eddigi módjának megváltoztatásával
iskola felügyelői állások szerveztessenek s ezáltal a
felügyelet egyöntetűsége biztosíttassék.

Végre kívánatosnak tartjuk a vezető tanítói,
igazgató tanítói állások szervezését, mert ezektől a
népiskolai tanügy egységesebb vezetését reméljük.

A VII-ik törvénycikknel azon módosítást hozzuk
javaslatba, hogy az énekvezérek amennyiben a tanítói
nyugdíjintézetnek nem tagjai, a nyugdíjintézmény

kötelezett tagjaivá legyenek s a fenntartói járulékot feltétlenül az állást fenntartó egyház fizesse. Ezen rendelkezés annál jogosultabb, mert az ilyen énekevezérek másrésztől nyugalmi ellátásban nem részesülnek.

Javaslatba hozzuk továbbá, hogy a nyugdíj és özvegyi ellátás, valamint a nevelési segély részletei előlegesen fizetlenségek s a már esedékessé vált s kifizetett részlet semmi esetben se legyen visszakövetelhető s ezen részletekből az elhalt lelkészeknek a nyugdíj-alap iránti csak azon tartozásai legyenek levonhatók, melyek a halálest bekövetkeztekor már esedékessé váltak.

Ezekben módosító javaslatunk fontosabbjait felsorolva, tisztelettel kérjük, hogy ezen javaslatunkat a legközelebbi egyházmegyei közgyűlés napirendjére felvenni s ott szabályszerűen letárgyalni méltóztassék.

I. Törvény.

Az egyház alkotmányáról és szervezetéről.

2. §. kibővitendő a következőleg :

„A magyarországi ref. egyház, mint önkormányzati joggal bíró intézmény, zsinatpresbiteri elvek szerint kormányozza és igazgatja magát.

Az 5. § a) pontja aként volna módosítandó, hogy miután a köztartozások behajtása alatt rendszerint a már hátralékos köztartozások kényszer behajtása értetik, az a szövegből határozottan kitűnjék; de másrésztől pótolni kellene a szöveget olyan kijelentéssel, mely lehetővé tenné azt, hogy az egyházközség és politikai község között létre jöhető megállapodások értelmében, ez utóbbi az egyházi folyótartozásokat is beszédhesse s ezután az egyházi adó és az adó természetű köztartozások kezelését az egyházközségtől a politikai község átvállalhatta. Ehez képest :

Az 5. §. a) pontja szövegébe a kirótt szó után a „hátralékos“ szó beszúrando, továbbá az a) pont, vagy a §. végére a következő szöveg betendő :

„Az egyházi és politikai községek ily irányú megállapodása esetén az egyházi folyó adók és köztartozások beszedését a polgári község egészen átvállalhatja, mely esetben az összes egyházi köztartozások kezelését a politikai község teljesíti ; de a behajthatlanoknak mutató egyházi köztartozások leírása ez esetben is az egyházközség és az egyházi hatóságok hatáskörébe tartozik“.

A 10. §-ban az egyházközségek meghatározása módosításra szorul. Nevezetesen a társegyházak a felsorolásból kihagyandók, mert az anyaegyház fogalma már a templom és lelkészi hivatal egységes fenntartásában kifejezésre jut, s ha az 5000-nél több lélekszámmal bíró egyházakból alkotott paróchiális köröket vagy önálló egyházközségeket nem nevezzük társegyházaknak, nincs semmi ok sem arra, hogy a különböző politikai községekből alakult egyházat társegyháznak nevezzük.

Ha az ilyen egyházközségnek több temploma van, az a dolog lényegén nem változtat, a külön presbitériumokat pedig meg lehet szüntetni s egy egyháztanácsá egyesíteni, amint erre most is van példa.

Az 5000-nél több lélekszámmal bíró egyházaknak

paróchiális körökké, vagyis inkább több egyházközséggé való szervezését nem megengedni, hanem el kell rendelni a törvényben, mindenesetre megtartandó azonban a vagyon egységes kezelése. Ezekhez képest :

A 10. §. a) pont második bekezdésében e helyett : „több külön anyaegyházközséggé szervezhetnek“, a következő szöveg jöjjön :

„több önálló egyházközséggé szervezkedni kötelesek, — az egyházi vagyon egységes központi kezelése azonban fenntartandó“. A pont további része, valamint a b) pont kimarad ; a c) pontból lesz b) ; a d) pontból c) ; az e) pontból d) ; az f) pontból e) pont.

Az utolsó pontból a következő szavak : „társ vagy“ kimarad, a végére pedig oda jön : „amennyiben az erre megkívánható erőforrások rendelkezésükre állanak“.

A 15. §. b) pontjára nézve kivétel volna megállapítandó, amennyiben t. i. a csekélyebb értékű ingatlanok adás-vételére vonatkozó határozatok az egyházkerületre csak felebbezés esetén lennének felterjesztendők. Elégge indokolja ezt egyrésztől ezen ügyletek rendszerint sürgős volta, másrésztől az efajta ügyek lassú elintézése. Ezekhez képest a 15. §. végére a következő pont volna teendő :

„A b) pont alatti ügyletek, amennyiben azok értéke az 1000 koronát meg nem haladja, az egyházkerületre csak felebbezés esetén terjesztendők fel“.

A 15. §. c) pontjának rendelkezését összhangba kell hozni az I. t.-c. 56. §-ával és a III. t.-c. 19. és 20. §-aival, ami akként volna lehetséges, hogy már itt kimondatnék, hogy ezen pont nem vonatkozik az egyházi adó egyénekenkénti kivetésére, hanem csakis a közteher viselés és adókulcs megállapítására és megváltoztatására ; ellenben az I. t.-c. 56. §-ának és a III. t.-c. 19. és 20. §-ainak rendelkezései csakis a megállapított köztehernek és egyházi adónak egyénekenkénti kivetésére vonatkoznak. Ennélfogva az első pont után még betendő egy új pont ekként :

„Az egyházi adók és közterhek egyénekenkénti kivetése ellen emelt panaszok felebbezés esetén csak az egyházmegyei közgyűlésre terjesztendők fel, mely ezen ügyekben végérvényesen határoz“.

A közgyűlés fogalma és meghatározása helyesebben történnék a 22. és 23. §-oknál, melyek ehhez képest a következőleg volnának átalakítandók :

22. §. „Az egyházközségi közgyűlést rendszerint az egyházközség választásra jogosult tagjai képezik, népesebb gyülekezetekben azonban az egyházközségi közgyűlés képviselői alapon szervezhető, mire nézve az egyházmegyei közgyűlés javaslata alapján az egyházkerületi közgyűlés intézkedik, s a közgyűlés tagjainak arányszámát s megválasztásuk módját szabályrendelettel állapítja meg“.

23. §. Az egyházközségi közgyűlés hatáskörébe tartoznak :

1. Ingatlan birtok szerzése, elidegenítése és megterhelése.

2. Kölcsönfelvétel a 15. §. d) pontja értelmében.

3. A közteherviselés megállapítása, változtatása, újabb teher kivetése tárgyában a presbitérium által elébe terjesztett javaslatok feletti határozat.

4. A díjlevél megállapítása vagy változtatása, ha az adóemeléssel jár.

A 26. §-ból szabatosság okáért :

„ahol szerveztetett“ szavak kihagyandók.

A 27. §. annyiban igényel módosítást, hogy csak a törvény szerinti képesítéssel bíró énekvezérek lehessenek a presbiteriumnak hivatalból tagjai, mert kivált Erdélyben számosan vannak olyan énekvezérek, akik csak a népiskola VI. osztályát végezték, ezek pedig a presbiterium értelmiségi nivóját nem emelik. Ehhez képest:

A 27. §. a) pontjába jön a következő toldalék: „amennyiben az I. t.-c. 131. §-a által megkívánt képesítéssel bírnak“.

A §. végén „tanítója és énekvezér“ helyett kántortanítója leendő.

Ezen felül célszerűségi okból mindjárt az a) pont után jönne a b) pont és azt követné a közbeeső két kikezdés.

A 28. §. utolsó pontja oda volna módosítandó, hogy a presbiteriek számának megfelelő póttagok is választandók. Ennek szükséges és célszerű volta indokolásra nem is szorul. Ehhez képest e pont következő lenne:

„A presbiteriek megállapított számán felül, és pedig megközelítőleg azok egy negyedének megfelelő számban póttagok is választandók.

A 30. §. a 121. §-ra való hivatkozással kibővítenő, ehhez képest:

A 30. §-ba az „és“ után ezen szavak beszúrandók: „a 121. §. kivánalmának megfelelő“.

A 31. §. változatlanul marad, mert abban kivétel nincs, s a sorshúzás az új egyházak presbiteriumának megalakításánál ezután is szükséges lesz.

A 32. §. megváltoztatandó a 106. §-ra való hivatkozással, tehát e §. végére még a következő mondat jön:

„A más egyházközségbe elköltözött presbiter nem veszti el tagsági képességét és a presbiteriumnak tovább is tagja maradhat, ha az elhagyott egyházközség iránti köteleseit a 106. §. értelmében tovább is teljesíti, tehát az egyházban adót fizet“.

A 37. §. utolsó pontja világosabban és szabatosabban szövegezendő, ekkép:

„A panasszal megtámadott választás mindaddig érvényben marad, amíg jogerősen meg nem semmisítetik“.

(Folyt. köv.)

A lelkészárva Bösörményben.

„Hagyd el a te árváidat, én eltartom és a te özvegyeid én bennem vessék reménységüket“. A próféta szavai valóra váltak. Az árvák eltartásáról gondoskodva van, az özvegyek reménysége beteljesedett. A szeretet, mely a szíveket ihleté, meghozta gyümölcsét. A fáradtság, mely az árvákért küzdött, nem volt hiábavaló. A részvét nemes munkája tőkét teremtett, melynek kamatai eloszlatak az özvegyek aggodalmait, lehetővé tették gyermekeik megfelelő neveltetését.

Mertük volna-e reményleni a kezdet nehézségeivel küzdve, hogy vágyunk így hamar teljesedve lesz? Hogy az anyagi segélynek oly hatalmas forrása fa-

kad a Mózesek vesszejének érintésére, hogy így nagy összeg fordítható mindjárt az elhagyatottak és szűkölködők gyámolítására? Bizony reménységünk felett nagyszerű a siker, mert akár a segélyezették számát, akár a felhasználható pénz összeget, akár az árvák ellátásának módját tekintjük: valami kimondhatatlan és megnyugtató magasztos érzés szállja meg keblünket. Mindenek előtt hála fogja el szívünket Isten iránt, ki a szívek indulatait, szabadon hajtotta a könyörületesség munkáira, hálával gondolunk az Országos Református Lelkészegyesület vezető férfiakra, közelebbről a Kálvineum buzgó és fáradhatatlan munkásaira, kik a szívek mélyéig ható szavaikkal felrázták közönyösségéből a társadalmat s a magyar kálvineumnak századok óta sajgó sebe gyógyítására enyhítő balzsamot nyújtottak. Ime így törlé le általok Isten a sírók szeméről a könnyhullatást s így változtatta a szeretet vesszejének hatalmával a keserű vizek forrását édessé!

A hajduböszörményi református Bocskay-főgimnáziumnak 18 új tanulója van. Árvák, kiknek atyjuk a Kálvineum, árvák, kikről a szó szoros értelmében atyailag gondoskodva van. Nemcsak lelkészek, hanem tanárok és tanítók árváira is kiterjedtek a jótékony gondjai. A segélyt folyamodók közül egyet sem utasítottak el, a zörgők előtt megnyitott a könyörület ajtaja s most 15 lelkész-, két tanár- s egy tanítóárva tanul, nevelődik a nagyszerű intézmény erejéből. Kiváló gond van rájuk. A főgimnázium igazgatója éles körültekintéssel helyezte el őket egyes családokhoz s nemcsak táplálásukról gondoskodik, de még tankönyvekkel, író- és rajszerekkel is ellátta őket gondozó atyjuk, a Kálvineum. Elismerésre méltó előzékenységet tanúsítottak a könyvkereskedők is, kik 50, 20% engedménnyel bocsáták árúikat rendelkezésre. Milyen szép és felemelő jelenség volt, mikor a megérkezett könyveket s írószereket, füzeteket stb. Köblös Samu igazgató kiosztotta! Az ártatlan gyermeki orcákon sugárzó öröm mily fenséges jutalma az érettek tuskodók fáradozásainak!

A társadalom megtette köteletségét, az árvák ügyét felvette, hogy belőlük hasznos, becsületes embereket neveljen. Rájuk a sor, hogy a várakozásnak megfeleljenek. Nem is várunk tőlük egyebet, csak kitartó szorgalmat és jó magaviseletet. Ez részükről a legszebb hála, mellyel jöltevőik iránt tartoznak! Ne feledjék, hogy a hazai reformátusság figyelme rájuk van irányítva, — érdeklődéssel várják az eredményt, hogy vajjon úgy futnak-e, mint hív pályafutókhöz illik. Ezt jól tudják és ad is érzik ifjaink. A jöltevők nevében szívökre is kötötte a Kálvineum érdemes elnöke, az árvák gond-

viselő atyja, nagytiszt. Kiss Ferenc úr, midőn szept. hó 11-én személyesen ellátogatott Hajduböszörménybe s Köblös Samu igazgató úrral szállásaikon sorba járta kedvelt gyermekeit. Közvetlen tapasztalattól győződött meg a fiúk megfelelő elhelyezéséről s közvetlenül hallhatták a növendékek intő, buzdító szavait. Vajha szavai oly foganatosak lennének a gyermekek szívében, mint amily foganatosak voltak akkor, mikor érdekükben könyörületre és áldozattételre indította a lelkeket!

B. E.

IRODALOM.

— **Előfizetési felhívás Mott János világhírű művére.** „A keresztyén missziók döntő órája” címen a Magyar Er. ker. Diákszövetség Mott Jánosnak egyik világszerte elterjedt és rendkívül nagyrabecsült művét adja ki magyar nyelven. Mott János személyéről bővebben nem kell szólnunk. Hogy az ő heroszi munkáját mindenféle mennyire értékelik, azt abból is láthatja mindenki, hogy az 1910. évi edinburghi világmisziói konferencia őt választotta elnökéül. A szóban forgó könyv a világmiszióknak jelenlegi helyzetét s az abból folyó föladatokat tárja elénk. Annak, aki a mostani világhelyzetet igazán ismerni akarja, nélkülözhetetlen ez a mű. A modern kiállítású kötet ára november elejére várható megjelenés után 3 korona lesz. Mindazok, akik a Diákvilág kiadóhivatalába (Budapest, IX., Ráday-u. 23. I. 1.) okt. 31-ig 2 K-t beküldenek, a művet azonnal megjelenése után bérmentve megkapják.

— **Analfabéták oktatása.** Az *Országos Közművelődési Tanács*, amely öt év óta irányítója és szervezője a hazai analfabéta oktatásnak, nemzeti és kulturális szempontokból egyaránt nagyfontosságú munkáját a jelen iskolai tanévben fokozott mértékben folytatni fogja országszerte. A tanfolyamok szervezése most van folyamatban és valóban kívánatos lenne, ha a magyar néptanítók kivétel nélkül azon igyekeznének, hogy községeik analfabétáit tanfolyamba gyűjtve, azokat írni, olvasni és a számolás elemi ismereteire megtanítanák. Az *Országos Közművelődési Tanács* a tanfolyamvezető tanítókat sikeres munkájuk után tiszteletdíjban részesíti, egyben gondoskodik arról is, hogy a résztvevő analfabéták számára a tanfolyamok teljesen díjtalanok legyenek, sőt minden analfabétát ellát a szükséges olvasókönyvvel, írószerekkel és írkákkal. Az *Országos Közművelődési Tanács* felügyelete alatt álló tanfolyamokat illető tudnivalókat a *Tanács elnöksége* (Budapest, IV. Ferenciek-tere 3., II. 6.) közli mindazokkal a tanítókkal, akik közvet-

lenül, vagy a kir. tanfelügyelők útján ott bejelentik azon szándékaikat, hogy községükben hajlandók analfabétatanfolyamokat szervezni és vezetni.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Az őszi közgyűlés.** Ez évi őszi egyházkerületi közgyűlésünk s az ezt megelőző bizottsági gyűlések idejét a főtiszteletű és méltóságos elnökség a következőképen állapította meg: 1913 november 5-én délelőtt 9 órakor egyházkerületi tanügyi bizottsági gyűlés; november 5-én d. u. 3 órakor egyházkerületi pénzügyi bizottsági gyűlés; november 6-án d. e. 9 órakor főiskolai igazgatótanácsi gyűlés; november 7-én d. e. 9 órakor népiskolai tanügyi bizottsági gyűlés; november 18-án d. e. 9 órakor bírósági gyűlés; november 18-án délután 3 órakor esperesi értekezlet; november 19-én délelőtt 9 órakor és folytatva az egyházkerületi közgyűlés. Debrecen, 1913 szept. 22. Hajdu Zsigmond, püsp. titkár.

— **Belmisszió az Orle gyűlésén.** Az Orle őszi nagygyűlése alkalmával rendezendő belmissziói kurzus programját nagytiszteletű Kiss Ferenc a következőkben adja: Október 1-én d. e. 9 órakor a budai városi vígadóban: 1. Lelkész teendője az anyák nevelése körül, hogy 1—6 éves gyermekeik vallásos érületét miként ápolják. (F. Varga Lajos nagyrábei lelk.) 2. Vallásitanítás körüli lelkészi teendők a felekezeti, nem felekezeti és ismétlő iskolákban, szórványokon stb. (Bende László m.-szigeti lelkész.) 3. Vasárnapi iskola előkészítő és iskolai óra bemutatásával. (Dr. Kováts István szatmári lelkész.) Délután 4 órakor ugyanott: 4. Konfirmáció és konfirmált ifjak egylete. (Förgács Gyula péceli lelkész.) 5. Konfirmált leányok egylete s ker. leányegyesületek. (Keck Zsigmond, cservenkai lelkész.) 6. Az ifjúság és az alkohol. (Makay Lajos, losonci lelkész.) Október 2-án, d. e. 9 órakor ugyanott: 7. Ifjúsági egyesületek különböző típusokban s az egyesületi élet munkáiban bemutatva. (Megyeres Béla, ifj. egyleti titkár.) Délután 4 órakor: 8. Cserkészmunka elméletben és gyakorlati bemutatásban. (Papp Gyula, cserkész-főparancsnok s szöv. titkár.) Megnyitó s bezáró. (Kiss Ferenc.) Az egyes munkák bemutatásának helyét s idejét a kurzuson tesszük közzé. A kegyelem Istene tegye áldottá s áldásossá törekvéseinket!

— **Lelkészbeiktatás.** A szatmárudvari-i református egyház új lelkészét Kató Istvánt folyó hó 14-én iktatta be hivatalába Dávid Sándor batizi református lelkész szép beszéd kíséretében. Ezután az új lelkész lépett a szószékre és tartotta meg Lukács ev. XX. r. 19. verse alapján igen tartalmas és értékes beköszönő beszédét. Az istentiszteleten a környékbeli intelligencia is nagy számban jelent meg s a zsufolásig megtelt templom igazolja, hogy az udvari hívek derék papot nyertek Kató István személyében.

— **Lelkészi családi pótlék.** A lelkészek családi pótlékáról Antal Gábor püspök a következő javaslatot terjesztette elő: Szabályrendelet a lelkészek családi pótlékáról: 1. A dunántúli református egyházkerületben működő minden lelkész mindkét nemű törvényes gyermekei után azok 18. életévük betölté-

séig, illetve férjhezmenetelükig családi pótlékot élvez a dunántúli református egyházkerület pénztárából, valamint családi pótlékot élvez azon 18—24 év közötti gyermekei után is, akik nyilvános közép- vagy felsőbb iskolákban tanulmányaikat folytatják és ezt hitelt érdemlően igazolják. 2. A családi pótlék további intézkedésig egy gyermek után évi 50 korona, azon gyermekek után azonban, akik más községben levő iskolában a család körén kívül folytatják tanulmányaikat, a szülők kétszeres családi pótlékot, vagyis évi 100 koronát kapnak. 3. A dunántúli református egyházkerületben működő lelkészek családi pótléka az 1914. év január hó 1-től félévi előleges részletekben tétetik folyóvá. 4. A családi pótlék fedezésére szolgál az egyházkerületi közpénztár feleslege, az államszegély-alap pénztárából és a Baldácsi-alap pénztárából eddig rendkívüli segély címen kiosztatni szokott összeg, végre e célra a tűzkár-alap pénztára jövedelmének feleslegéből az egyházkerületi közpénztár javára évenként átutalandó 4000, azaz négyezer kor. Mindezen összegek már a folyó 1913-ik évtől kezdve a lelkészek családi pótlékának fedezetére az egyházkerületi közpénztárba beutaltatnak, hogy a pénztár a családi pótlékot az 1914. év január havában minden nehézség nélkül folyósíthassa. 5. Ezen szabályrendelet végrehajtásával a gazdasági tanács bizatik meg.

— **Fognak a theologusok.** Kolozsváron is csak 57 (I. éves 13, II. éves 12, III. éves 21, IV. éves 14), holott 80 volna az átlagos szükséglet. Debrecenben is csaknem 30-al fogyott a létszám s ez a fogyás annál szembe ötlőbb, mert jórészt az első évre esik.

— **Unitárius missziók.** E cím alatt figyelemreméltó cikket ír Kiss Sándor az Unitárius Egyház szeptemberi számában. Misszió alatt csak belföldi tevékenységet ért, terjeszkedést, a szétszórva élő unitáriusok gondozását. Ilyen unitáriusok számára Váradon és Aradon missziói egyházakat javasol felállítani.

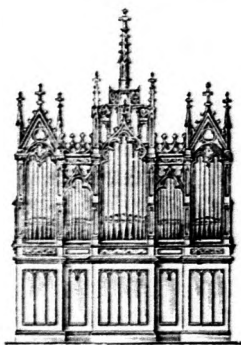
— **Érdekes határozatok.** A tiszai ág. ev. kerület őszi közgyűlésén a többek között a következő érdekes határozatokat hozta: A reformáció 400 éves évfordulójának megünneplése ügyében kimondatott, hogy a kerület egy kerületi diakonus intézményt állít fel, a meglévő intézményeket megerősíti s az egyházközségek és egyházmegyéek történetét megírattja. A nagyeresdi egyezmény revíziójának szükségességét, a súrlódások elkerülése végett kimondja, az ez ügyben beérkezett észrevételeket az egyetemhez felterjeszti s kimondatni kívánja, hogy az egyes egyházközségek társas viszonyba lépjenek, amely azonban felbontható legyen s az illetékes kir. bíróság joghatósága alá helyeztessenek e szerződések. A theologiai akadémia

évi jelentésének tudomásul vétele után kimondja a közgyűlés, hogy évenkénti 30,000 kor. fenntartási összeg kiutalása végett emlékiratot terjeszt fel a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez; e memorandum érdekes érve az, hogy az eperjesi kollégium vagyonának Karaffa által történt konfiskálása folytán most az állam járuljon az intézet fenntartásához. Megengedi, hogy a theologusok háború idejére beteg-ápolókul képeztessenek ki s ez évben a kassai hadtestparancsnokság rendelete szerint egy katonaoorvos végzi az oktatást. A theol. Otthonról szóló jelentést tudomásul veszi s köszönetet szavaz a kishonti egyházmegyének 4000 koronás alapítványáért.

— **Üres hely a Szilágyi Mihály intézetben.** Az An Andaházy-Szilágyi intézetben egy hely megüresedvén, a felvételért folyó évi október 10-ig lehet folyamodni: Felvétetnek első sorban rokonok, ilyenek nem létében nemes származású, jó előmenetelű tanulóok. A kérvények születési, iskolai és egészségi bizonyítványokkal felszerelve főtiszteletű Püspök úrhoz címzendők. Az *intézeti gondnokság*.

— **Hirtelen halál.** Folyó hó 17-én hivatalos ügyben Sárospatakon járt Zombory Gedő medgyaszói református lelkész, délben a vasúthoz kikísérte *Bálint* Dezső református esperes s barátságos üdvözlések között váltak egymástól. Délután pedig már megjön a rövid telefonjelentés, hogy „Zombory református lelkész, medgyaszói pap, a szerencsi gőzfürdőben meghalt”. Az elhunyt útközben tért be a szerencsi fürdőbe, honnan már holtan szállították el. Sárospatakhoz régi emlékek és rokoni kötelékek fűzték, egyházmegyei és kerületi tanácsbíró volt s érdekes és megbecsült tagja az alsózempléni egyházmegyének. Temetése folyó hó 19-én volt nagy részvét mellett.

— **Nouvelles de la Hongrie.** A Genfi Semaine Religieuse (Magvető) c. lapnak egyik főmunkatársa a magyar református egyház svájci követe és képviselője a magyarbarát Claparède Sándor. Ez a lap most Nouvelles de la Hongrie (Magyar hírek) címmel rendkívüli mellékletet adott ki, melyben jobbnnyira Claparède tollából a mi dolgainkat ismerteti. Irodalom, közélet mind egymásután sorra fognak kerülni s ezáltal lehetővé válik, hogy a külföld állandóan érdeklődhessék irántunk és valami pozitív értesülést is vehessen felőlünk. A melléklet időhöz nem kötve jelenik meg. A szerkesztésben Claparédének egy bizottság is segít. Az első számban a többek között dr. Balogh Ferencnek, a debreceni kollégium nagynevű tanárának az iskola alapítványáról szóló nagybecsű dolgozata van ismertetve. A derék Claparédé



Alulirottak a legmélyebb tisztelettel bátorodunk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanító urakat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre tértünk vissza. Ajánlkozunk a legújabb légnyomatu pneumatikus csőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenemü orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia

orgona- és harmonium-készítők

Egerben,

Kovács János-utca
19. szám, saját ház.

ismét nagy szolgálatot tett a kálvinista szolidaritás ügyének és nekünk!

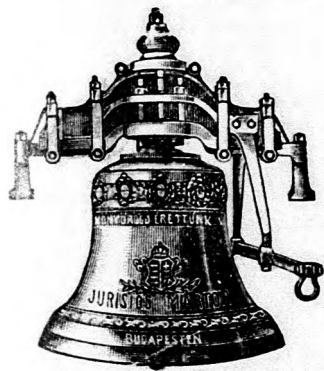
— **Benkő József síremléke és emléktáblája.** Az egykor hírneves, tudós székely református papnak, történelmi forrásgyűjtőnek és botanikusnak sírja elhagyottan süppedez a középajtai temetőben. Fejfája korladoz, sírkerítése dülöfélben. Valóban eljött az ideje annak, hogy egy munkás és szenvedésekkel teljes élethez méltóbb kősíremlék hirdesse a Benkőnek életében ki nem jutott elismerést. A szülőföld, Középajta, rég nemes igyekezettel gyűjt a síremlékre s már-már eléri célját. Ujabban az Erdélyi Múzeum Egyesület 50 drb. gróf Mikó Imre-féle Benkő életrajzot ajándékozott a Benkő síremlék és emléktábla javára. A 345 lap terjedelmű, Benkő képével ellátott mű majdnem féláron, 2 koronáért rendelhető meg az Erdélyi Múzeum Egyesület titkáránál (Kelemen Lajos, Kolozsvár, Egyetemi könyvtár). Annál szívesebben felhívjuk reá olvasóink figyelmét, mert kegyetlen és érdemes célra áldozva, jó könyvhöz jutnak.

— **A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.** 5872—1913. szám. Nagytiszteletű esperes úr! Bakos Tibor debreceni tanítóképző intézetünk rajztanárának „Népiskolai rajztanítás” című műve nyomtatásban megjelent. A mű teljes tulajdonjogát tiszántúli református egyházkerületünk (1795—1913. sz. hat.) megszerezte s e művet az egyházkerületi bizományosnak a szerződésben kikötött feltételek mellett átadta. Felkérem nagytiszteletű esperes urat, hogy egyházmegyéjében az összes tanító és tanítónők használatára az iskolafentartó egyházaknak a mű megvételét kötelezőleg elrendelni, hogy pedig a mű a tanulók kézi használatára is megszereztessek, a leg-hathatósabban ajánlani — méltóztassék. Intézkedését ismételten és nyomatékosan kérve, atyafiságos szeretettel vagyok: Debrecen, 1913 szeptember hó 23-án. Dr. Baltazár püspök.

— **Harmincéves találkozóra** gyűltek össze e hó 24-én theologiai akadémiánknak 1883-ban végzett növendékei. Huszonötön voltak s ma már csak 14 van közülök életben. Három ezek közül is akadályozva volt a megjelenésben, a megjelentek a következők: Révész Kálmán, Sulyok István és Végh József esperesek, Nagy József tanítóképezdei igazgató, Csuka Ferenc, Kiss Sándor, Sarkadi Nagy István, K. Szabó József és Vörös Zsigmond lelkészek, Laczka Sándor magyar államvasúti főellenőr. A találkozók a tanító-

képezdei igazgató hivatalos helyiségében gyülekeztek, este közös vacsorán elevenítették fel a deákkor felejthetetlen emlékeit. Számot adtak sáfárságukról is, 39 gyermek és 2 unoka díszesíti a 10 találkozók családfáját. Egyúttal elhatározták, hogy ezentúl évenként fognak találkozni, még pedig felváltva egyiknek-másiknak házában, mindaddig, míg az Ur akarandja és élnek. Másnap, 25-én délelőtt Balogh Ferenc tanár úr előtt jelentek meg, hol az alma mater és tanáraik iránti változhatatlan szeretetet és ragaszkodást Révész Kálmán tolmácsolta, mire az ősz mester meghatottan, szívből jövő és szívhez szóló szavakban felelt. Azután szétosztottak a világ négy tája felé, kiki az övéhez, ezzel a búcsúszóval: Viszontlátásra egy év múlva Sarkadi Nagy István barátunknál!

— **Egy konventi határozat.** (1913 április 23—26, 137-ik lap, 124. pont alatt.) Dunamelléki, dunántúli, tiszántúli egyházkerületeknek, az egyetemes adóalaphól megállapított segélyeknek, havi, negyed-, vagy félelvi *előleges* részletekben, illetve január és július hónapokban való utalványozás iránti felterjesztéseket tisztelettel és örömmel üdvözlöm! Ez az öröm ugyan mind az öt kerület öröme, mert minden kerületből hallatszott elegendő panasz amiatt, hogy az adócsökkentési milliókat két kézzel ragadjuk meg, hónapokig tartják magoknál, tetszésük és hangulatok szerint küldözgeti széjjel az intéző-bizottság; pedig a föld kerekéségén mindenütt pontosan, előre fizetnek, mert nagy a szükség, sok a szegény. A szegény egyházak között, az Ur szolgálóinak seregében is sok a szegény: természeti csapások, életviharok, betegségek, veszteségek stb. némelyünkben, családunkban, anyagiakban sűrűn tépáznak bennünket. Mély tisztelettel és örömmel üdvözljük a méltóságos konventet is, végre meghallotta, megszívlelte, belátta, a szegény, sok bajjal küzdő egyházaknak, ezek alkalmazottjaiknak életfeltétele az, ha a kenyérgépet idejében vehetik kézhez az éhség csillapítására... ennyi röviden összefoglalása annak, amit örömmel mondok a 124-ik pontról. Megvan tehát a 124-ik pont is, de a konvent jóakarata nem vált testté. Útközben átváltozott, mint a legfőbb hadúri elismerés. S minő panaszok hallhatók a szegény egyházak és lelkészek ajkairól azért, hogy a 30 nap régen elmúlt, július



Jurisics Márton

fúvó-, szerszám-, harangöntőde- és felszerelő gyár
Budapest, VI. ker. Rózsa; utca 51/53 szám.

Szállítok tiszta tömör érees hangu harangokat, Pozdech-féle forgatható öntöttvas koronával szerelve. Elvállalom kikopott csapoknak, csapágyaknak javítását. Készítek, fúvókat, kovács-tűzhelyeket, emelő-csigafejeket, láncos és csavaros csigákat, furógépeket, üllőt, satut, s minden e szakba vágó munkát. Mindenmű gépmunkát készítek rajz vagy méret után. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Árjegyzék ingyen és bérmentve.



eleje is elmúlt, sőt augusztus eleje, szeptember eleje is elmúlt, a félevi, júliusi adócsökkentési segély még sinesen az egyházak birtokába. Talán kamatoztatják azt a pénzt, vagy mit csinálnak vele? Akár igaz tehát, hogy a méltóságos konvent, a 124. pont szerint intézkedett az előleges kiutalványozásra, akár nem: hiba van újból a kréta körül. Első esetben: felre van téve a határozat; második esetben az ígért tétetett újból felre; pedig úgy az egyik, mint a másik nem olyan rongy, amit bárki is könnyedén félrerughatna. Szépen vagyunk újból! Ott vagyunk, hol a mádi zsidó!! (Barczika.) *Kerekes János.*

— **Bessenyei szülőháza.** A szabolcsvármegyei Bessenyei-kör 1913 szeptember hó 28-án emléktáblával jelöli meg legnagyobb fiának, Bessenyei Györgynek szülőházát Bercelen. Az ünnepély sorrendje: Délelőtt 10 órakor az emléktábla leleplezése Bercelen. Egyes pontjai: 1. Méltóságos Geduly Henrik elnök beszéde. 2. Vidor Marcel pályanyertes költeményének előadása. 3. Koszorúk elhelyezése. Déli 12 órakor a Nemzeti Szalon műkiállításának megnyitása a vármegyeháza dísztermében. Egyes pontjai: 1. Dr. Popini Albert főtitkár a Bessenyei-Kör nevében üdvözlő a Nemzeti Szalon művész egyesületet és a fővárosból lerándult művészeket. 2. A Nemzeti Szalon nevében Déry Béla, a Nemzeti Szalon igazgatója fölkéri Méltóságos Geduly Henrik védnök urat a harmadik nyíregyházi műkiállítás megnyitására. 3. A védnök ünnepélyesen megnyitja a kiállítást. Este 8 órakor művészelőadás. Méltóságos Bosnyák Zoltánné Sándor Erzsébet úrnő, a m. kir. Operaház első művésznője, dr. Vadász Pál (a második pályanyertes költemény szerzője), dr. Leffler Béla (A diák Bessenyei, rajz) és dr. Vietórisz József (Bessenyei György méltatása színes vetített képekkel) közreműködésével.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Különösen templomfestéseknél felhívjuk olvasóink figyelmét *Schuller* vállalatára Debrecen, Simonffy-utca 25. sz. Telefon 806. Költségvetés díjtalan.

5998—1913. sz.

Pályázati hirdetés.

A tiszántúli református egyházkerület és a debreceni egyház által Debrecenben felállítandó diakonisszaképző intézethez a vezető lelkész állásra pályázatot hirdetnek.

A vezető lelkész a diakonissza intézetben úgy a diakonisszák, mint a vasárnapi iskolájukba járó gyermekek és az általuk kórháziilag ápolandó betegek vallási gondozására, valamint a diakonisszák oktatására s általában az egész diakonisszaképző intézet szellemi és anyagi vezetésére lesz köteles. Az intézet igazgatásában kötelességeit a később, megválasztása után megállapítandó szabályzat fogja részletesen előírni.

Javadalma 4000 korona fizetés és természetbeni lakás vagy 1000 korona lakáspénz. Korpótlék jogosultságának biztosítására a fenntartók a szükséges lépéseket megteszik. Az országos lelkészi nyugdíj-intézetnek tagja köteles lenni. Ha nő lelkész választatik meg, feleségének a diakonisszaképzés és az intézet ügyeinek intézésében közreműködése kívánatos, amelyért munkája arányában megfelelő díjazásban részesülhet. Szolgálati és fegyelmi tekintetben a debreceni egyházmege hatósága alá tartozik.

Állását 1914 január 1-én foglalja el oly módon, hogy a diakonissza úgy tanulmányozására hét hónapot köteles külföldön tölteni 1914 augusztus 1-én, pedig tartozik átvenni a debreceni diakonisszaképző intézet szervezésének vezetését.

Pályázók kérvényeiket lelkészi oklevelükkel s végzett tanulmányaikról, meg eddigi szolgálatukról szóló egyéb bizonyítványaikkal 1913 október 31-ig adják be a tiszántúli református egyházkerület püspökéhez.

Debrecen, 1913 szeptember hó 24-én.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasszer J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEJYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.



